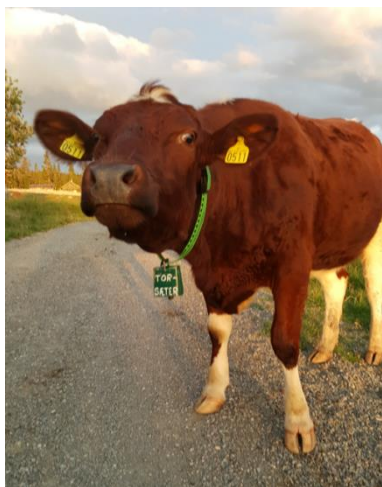

Fortelling: Pølsepålegget har sagt mø

Kan brukes til morgensamling eller en lengre økt sammen med refleksjonsoppagavene.

Biffen har sagt mø. Foto: Astrid Bjerke

Forberedelse:

Bakgrunn:

En forutsetning for at vi skal ønske å ta lure matvalg, er at vi har «respekt» for maten. Og da er det viktig at vi forstår mer av hva som skal til for å få mat. Når vi spiser kjøtt, er det et dyr som har gitt livet sitt, men mens det lever, vil vi at det har et godt liv og få lov å leve ut instinktene sine. Hvis grisen skal få være gris, må den kunne rote i jorda og bade i søla, til det trengs det plass.

Og for at det skal få et godt liv, må bonden få nok betalt for kjøttet sånn at det er tid til å ta seg av dyret, la det komme ut på beite osv. I tillegg til at det er snakk om mennesker og dyr, gir alle ledd i produksjonen CO2 utslipp og er en belastning på naturressurser. Å produsere kjøtt krever blant annet areal, jord, kunstgjødsel, vann, strøm, diesel og penger.

Du kan gjøre historien så generell eller detaljert du ønsker. Det viktige er at du formidler hvor mye som skal til og hvor mange som bidrar for at vi skal få kjøttet på bordet. Forsøk å vekke elevenes empati og forståelse for at det er mennesker som står på for at vi skal ha mat på bordet og levende dyr som gir livet sitt. Ikke vær kritiser bønder - de er underlagt et politisk og økonomisk system.

Rekvisita:

Ta med: En pølsepåleggspakke, en hel pølse eller et annet kjøttprodukt som dere viser fram.

Se på innholdsfortegnelsen: Hva inneholder produktet? Hvilke dyr er det kjøtt fra, er det for eksempel okse og gris? Hva annet er det? Er det salt? Sukker? Andre krydder? Vin? Konserveringsmidler?

Pølsepakke. Foto: Astrid Bjerke

Forslag til fortelling

Tildel elevene roller underveis ved å peke på en og en elev og si "du" slik som i fortellingen under eller snakk generelt dersom du tror det blir ubehagelig å bli utpekt. Tilpass fortellingen til kjøttproduktet du tar med.

Begynnelsen:

Denne *pølsepakken* har jeg kjøpt på nærbutikken her. Har dere tenkt over at denne pølsa har sagt mø og grynt, og at den har reist veldig langt før den kom til butikken her?

Det hele begynte med en bonde...

Dyrehold:

1: Du er storfebonde oppi lia her. Du har vært våken flere netter fordi du venter kalver. Når kalven er kommet, så steller du, forer, møkker, følger den på beite og passer på den. Du sørger så den har det passe varmt i fjøset (*noen som har hørt om at strømmen har blitt dyr?*), har det tørt, trygt og har tilgang på mat. Dette gjør du hver dag. Det blir lange dager for dyra er der hele døgnet. Det er ikke som PCen på jobb du kan legge ned kl. 16 og åpne den dagen etterpå. Å være bonde er ikke en åtte-til-fire-jobb.

2: Det trengs enda en bonde. Du er grisebonde. Og akkurat som storfebonden har du stått på for å stelle, mate, gjete, flytte på gjerder, spa møkk og fore.

Kuene beiter noen uker på sommeren. Da spiser de gress. De får også litt gress fra høyballene om vinteren, men mye av det de spiser er kraftfor. Det samme gjelder for grisene. Deler av kraftforet er norsk korn som kunne gått til menneskemat og deler av kraftforet er andre ting som for eksempel soya. Korn og soya må jo dyrkes og dermed er flere bønder involvert.

Planteproduksjon til dyremat – kraftfor:

(Gå til andre siden av rommet)

3: Vi reiser til Brasil. Du er soyabonde i Brasil. Du har store soyaplantasjer. Tidligere var det kanskje regnskog her med mangfoldig dyre og planteliv. I dag er det monokultur – soya så langt øyet kan se. Jordbrukspolitikken mange steder er slik at det er lurt å satse stort på en ting og sørge for at det produseres mest mulig på kortest mulig tid. Det regnes som mest økonomisk og effektivt. Men tar det vare på naturen? Store arealer er tatt i bruk. Du bruker kunstgjødsel, vann og diesel (*når vi har traktoren på jordet og bruker diesel slippes det ut CO2*). Du tilbringer timevis på traktoren for å pløye, så og høste. I jorda kryr det av små mikroorganismer som også gjør sitt for å bryte ned og tilgjengeliggjøre næringsstoffer. De gjør også en innsats!

4: Du er lastebilsjåfør og kommer og henter soyabønnene. Frakter dem til et lager.

5: Her hentes den av en kaptein og et mannskap på lasteskip som tar soyaen over Atlanteren.

6: I Norge fraktes den videre med lastebil til en fabrikk som produserer kraftfor. Det er en blanding av blant annet oljer, korn og soya. Det pakkes i sekker.

7: Kraftforet fraktes videre til Felleskjøpet.

Forslag til refleksjonsspørsmål:

- Er det mer problematisk å kaste pølse enn å kaste et eple?
- Er det effektivt å gi korn og soya til kuene, når vi kan spise dette selv?
- Har dere reflektert over hvor mye dere forsyner dere av kjøtt og om dere spiser det opp?
- Har dere tenkt på at mye av maten som vi spiser legger beslag på arealer og vann og slipper ut klimagasser andre steder i verden?
- Hvor kommer CO₂ utslippet i matproduksjon fra?
- Er kjøtt dyrt i Norge i dag (kan dere finne ut noe om prisutvikling)?
- Hva tror dere er grunnen til at vi har det dyreholdet vi har Norge i dag?
- Hvor mye kjøtt spiser vi av forskjellige sorter og hvordan har utviklingen vært?
- Ta for dere forskjellige kjøttsorter. Hvor lenge lever dyret før det slaktes og hvordan var det før? Hvordan har prisutviklingen vært (sett i forhold til kroneverdi)? Og hvis dyret fikk leve til det døde naturlig, hvor lenge kan det leve?
- Hvilken rolle spiller vi forbrukere på landbrukspolitikken og kan vi påvirke den på noen måte, i så fall hvordan? Hvis dere fikk snakke med en politiker som jobber med jordbrukspolitikken. Hva ville dere si?